

Handen Ineen tegen armoede in Katwijk

Samen leren, met én van elkaar in de praktijk

Colofon

Copyright © 2026 Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden

Auteurs: Fatima Touzani (Hogeschool Leiden)

Eindredactie: Suzan van der Pas (Hogeschool Leiden)

Vormgeving en lay-out: Creja ontwerpen

Foto's: Persoonlijk archief Fatima Touzani en Shutterstock

Subsidienummer VWS: 90000845

ISBN: 9789083739519

Alles uit deze uitgave mag, mits met bronvermelding, worden vermenigvuldigd en openbaar gemaakt. Deze uitgave is onderdeel van de Werkplaats Sociaal Domein Den Haag en Leiden. Dit is een samenwerkingsverband tussen regionale gemeenten en instellingen, Hogeschool Leiden, De Haagse Hogeschool in samenwerking met het ministerie van VWS

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Inleiding	7
Leeswijzer	8
1. Werkwijze	9
2. Van start tot commitment	13
2.1 Verwachtingen en eerste indrukken	13
2.2 Motivatie	14
2.3 Commitment	15
2.4 Begeleiding en facilitering van LWG Handen Ineen	17
3. Samen leren en werken: perspectieven en werkzame elementen	19
3.1 Groepsdynamiek	19
3.2 Het met én van elkaar leren	21
3.3 Perspectieven binnen LWG Handen Ineen	22
3.4 Van inzicht naar impact	23
4. De verbinding tussen onderwijs en LWG Handen Ineen	27
4.1 De rol van studenten social work in LWG Handen Ineen	27
4.2 Grenzen overstijgen in leren (boundary crossing)	27
4.3 Verdieping en betrokkenheid van studenten	28
5. Conclusie en aanbevelingen	29
6. Met dank aan	39
Literatuurlijst	41

**“Je hebt niet altijd een plan nodig.
Soms moet je gewoon ademen, vertrouwen,
loslaten en kijken wat er gebeurt”**

Mandy Hale

Voorwoord

Met groot enthousiasme en dankbaarheid presenteer ik dit rapport van het onderzoek binnen de Leerwerkgemeenschap Handen Ineen, waarin professionals en betrokkenen zich gezamenlijk inzetten voor de aanpak van armoede in de gemeente Katwijk. Dit onderzoek is meer dan een verzameling van feiten en analyses; het weerspiegelt de inzet, betrokkenheid en bevologenheid van alle deelnemers.

Als onderzoeker ervaar ik van dichtbij hoe krachtig het delen van kennis en het samen organiseren van activiteiten is. Deze activiteiten bieden mensen in armoede een steuntje in de rug en momenten van ontspanning, terwijl we tegelijk nieuwe perspectieven, verbindingen en begrip creëren.

Ik wil mijn oprechte dank uitspreken aan alle deelnemers van de Leerwerkgemeenschap Handen Ineen. Jullie openheid, veerkracht en bereidheid om samen te leren hebben dit onderzoek mogelijk gemaakt.

Jullie waardevolle input, de openhartige interviews en onze inspirerende ontmoetingen en gezamenlijke activiteiten hebben dit onderzoek niet alleen verrijkt, maar ook de betekenis ervan op diepgaande wijze versterkt.

Daarnaast dank ik Suzan van der Pas, lector Sociale Innovatie, voor het vertrouwen om dit onderzoek te kunnen doen en voor haar kritische blik die mij heeft geholpen het onderzoek verder te verdiepen.

Ik hoop dat dit rapport niet alleen een bron van kennis zal zijn, maar ook een uitnodiging tot verdere reflectie, actie en samenwerking. Laten we samen blijven bouwen aan een samenleving waarin we armoede niet alleen begrijpen, maar ook actief bestrijden.

Met waardering,

Fatima Touzani

Onderzoeksgroep Sociale Innovatie, Hogeschool Leiden

Projectleider en onderzoeker project Leerwerkgemeenschap Handen Ineen

Inleiding

Een leerwerkgemeenschap ontstaat niet vanzelf. Het begint bij de mensen.

Wat in juni 2021 startte als een project binnen de Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden, gericht op het signaleren en aanpakken van armoede in de gemeente Katwijk, is uitgegroeid tot de Leerwerkgemeenschap Handen Ineen, hierna: LWG Handen Ineen. Dit onderzoek richt zich op wat werkt binnen LWG Handen Ineen: een betrokken groep mensen die samen leert, reflecteert en handelt om armoede beter te signaleren en concrete stappen te zetten in de aanpak ervan.

Het leerproces vindt niet alleen plaats binnen LWG Handen Ineen, maar ook in de interactie met anderen die in hun dagelijks leven of werk met armoedevraagstukken te maken hebben.

In deze samenwerking staan herkenning, verbinding en een gedeelde inzet centraal. Juist voor het bereiken van mensen die in armoede leven, zijn lokale initiatieven onmisbaar. Dáár vindt het echte contact plaats: daar zijn de mensen om wie het gaat, en daar zijn ook de mensen die zich met hart en ziel inzetten om hun situatie draaglijker te maken. De één doet dat vanuit zijn beroep, een ander uit naastenliefde, en weer een ander op basis van eigen ervaringen met armoede. Wat hen bindt, is de enorme drijfveer om iets voor een ander te betekenen en niet weg te kijken.

Dit onderzoek laat zien hoe een leerwerkgemeenschap kan functioneren en, binnen deze context, kan bijdragen aan de aanpak van armoede. Tegelijkertijd maakt het inzichtelijk dat deze vorm van samenwerking breder toepasbaar is, vooral in situaties waarin meerdere perspectieven nodig zijn om complexe vraagstukken te begrijpen en waarin korte communicatielijnen kunnen helpen om de stap te zetten van overleg naar betekenisvol handelen voor betrokkenen.

Dit rapport biedt inzicht in de motivatie, drijfveren en inzet van de deelnemers aan de leerwerkgemeenschap *Handen Ineen*. Daarbij staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Hoe hebben de activiteiten en het gezamenlijke leerproces binnen de leerwerkgemeenschap Handen Ineen zich in de periode 2021–2025 ontwikkeld, en welke betekenis heeft dit voor de aanpak van armoede in de lokale praktijk?

Het onderzoek naar LWG Handen Ineen is uitgevoerd binnen de Werkplaats Sociaal Domein Den Haag-Leiden door de onderzoeksgroep Sociale Innovatie van Hogeschool Leiden, in samenwerking met Welzijnswartier.

Leeswijzer

Dit rapport presenteert het onderzoek naar LWG Handen Ineen. *Hoofdstuk 1* behandelt de onderzoeksopzet en methodologische keuzes. In *hoofdstuk 2* wordt de start, ontwikkeling van de samenwerking en betrokkenheid besproken. *Hoofdstuk 3* richt zich op het gezamenlijke leerproces, de meerwaarde van diversiteit en de werkzame elementen binnen LWG Handen Ineen. *Hoofdstuk 4* beschrijft de leeropbrengsten, effecten en impact, met bijzondere aandacht voor leren op de grens van onderwijs en praktijk en de verdieping en betrokkenheid van studenten. De *Conclusie en Aanbevelingen* sluiten het rapport af met een integratie van de bevindingen en aanbevelingen voor verdere ontwikkeling en continuïteit van LWG Handen Ineen.

1. Werkwijze

Om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van zowel de activiteiten als het leerproces van LWG Handen Ineen is in de periode 2024–2025 een mixed-methods onderzoek uitgevoerd, met een cyclisch karakter. Hierbij zijn enquêtes, interviews en een focusgroep ingezet onder deelnemers van LWG Handen Ineen, afkomstig uit de domeinen onderwijs, jeugd en onderwijs, zorg, welzijn, sociaal werk, volkshuisvesting, kerk en informele initiatieven en vrijwilligersinitiatieven. Daarnaast heeft de onderzoeker vanaf de start in 2021 continue data verzameld via participerende observaties, informele gesprekken en actieve deelname aan ontmoetingen en activiteiten binnen de LWG Handen Ineen. Deze data zijn meegenomen in het onderzoek. De dubbele positie van participant en onderzoeker maakte het mogelijk om leerprocessen, samenwerkingsdynamieken en werkzame elementen van binnenuit te onderzoeken. Deze aanpak had een cyclisch karakter en combineerde kwantitatieve en kwalitatieve methoden (Baarda et al., 2018)

Binnen LWG Handen Ineen vinden vanaf de start al ontmoetingen en gezamenlijke activiteiten plaats, waarin deelnemers in dialoog treden, reflecteren en kennis delen. Deze sessies leveren kwalitatieve data op in de vorm van observaties en notities, die zijn meegenomen in de voorbereidingen van de dataverzameling.

Naast de observaties en notities is in 2024 als eerste stap een enquête afgenomen onder alle deelnemers. Het doel hiervan was om een breed en systematisch overzicht te verkrijgen van hun ervaringen, percepties en behoeften ten aanzien van deelname aan LWG Handen Ineen en de aanpak van de armoedeproblematiek. De resultaten van de enquête vormde input voor de verdiepende tweede stap van het onderzoek.

Als tweede stap zijn semigestructureerde interviews gehouden om deelnemers in de gelegenheid te stellen hun ervaringen verder toe te lichten en betekenis te geven aan de resultaten uit de enquête. De interviews zijn digitaal uitgevoerd via Microsoft Teams, opgenomen en door de onderzoeker zorgvuldig beluisterd en getranscribeerd. Hierdoor werd de kans op fouten of verlies van informatie kleiner (Baarda et al., 2018).

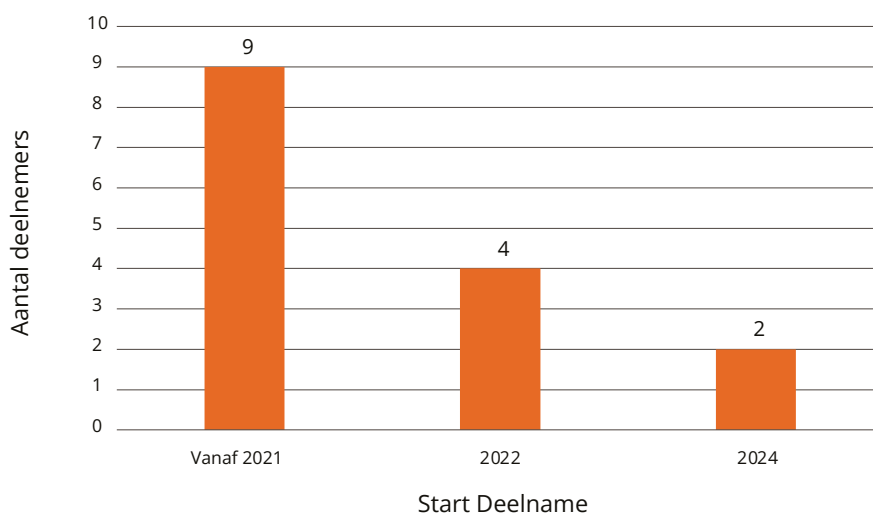
Als derde stap is er een focusgroep georganiseerd waarin de voorlopige resultaten zijn gepresenteerd aan de deelnemers. Het doel hiervan was het toetsen, verdiepen en valideren van de bevindingen. Deze stap kan worden beschouwd als een vorm van member check, waarmee de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van de resultaten verder zijn versterkt (Baarda et al., 2018).

Data-analyse

De enquêtegegevens en de transcripten van de interviews zijn voorzien van labels, die dienden als analysecategorieën voor het identificeren van patronen, thema's en discrepanties. Deze coderingsstrategie maakte het mogelijk om de gegevens in hun samenhang te interpreteren. De data uit de ontmoetingen en focusgroep zijn aanvullend gecodeerd en geïntegreerd in de thematische analyse. Hiermee is gewerkt volgens het principe van datatriangulatie, wat bijdraagt aan de validiteit van de bevindingen (Baarda et al., 2018).

Deelnemers van LWG Handen Ineen

Figuur 1 laat zien dat de leerwerkgemeenschap Handen Ineen is in 2021 gestart met negen deelnemers uit verschillende domeinen. In 2022 werd de groep uitgebreid met vier deelnemers vanuit het onderwijs- en zorgdomein. In 2024 sloten nog eens twee nieuwe deelnemers aan. In de loop der jaren zijn enkele deelnemers gestopt, maar zij zijn inmiddels vervangen. Hierdoor bestaat de leerwerkgemeenschap momenteel uit veertien deelnemers.

Figuur 1. Deelname LWG Handen Ineen per startmoment

Tijdslijn LWG Handen Ineen

In onderstaande tijdslijn zijn de ontmoetingen en uitgevoerde activiteiten van LWG Handen Ineen van de afgelopen jaren systematisch gedocumenteerd. Deze tijdslijn helpt om de inhoud van het onderzoeksverslag beter te duiden.

2. Van start tot commitment

De deelnemers van LWG Handen Ineen zijn op verschillende manieren bij het initiatief betrokken geraakt. Vanuit het project, in samenwerking met Welzijnswartier, is een uitnodigingsmail verstuurd aan professionals en andere betrokkenen, zoals de diakenen in de wijk. Naar aanleiding daarvan volgden de eerste aanmeldingen. Sommige deelnemers werden via hun organisatie benaderd, anderen via collega's of bestaande netwerken. In de loop van de tijd groeide dit project uit tot LWG Handen Ineen en kreeg de groep steeds meer een zelfstandige status.

2.1 Verwachtingen en eerste indrukken

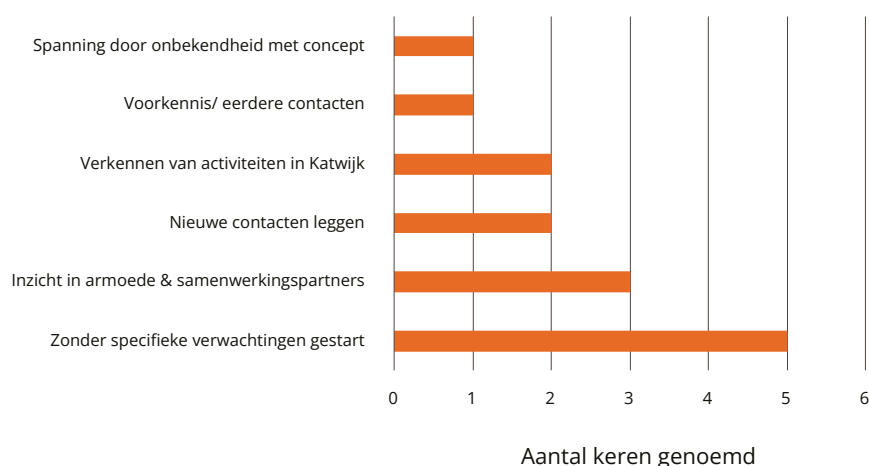
Bij velen was de eerste stap vooral ingegeven door nieuwsgierigheid en een open houding. Zoals een deelnemer het omschreef: *"Ik vind dit soort initiatieven altijd heel erg leuk, dus ik dacht van nou, dat kan helemaal geen kwaad. Het kan alleen maar toegevoegde waarde zijn."*

De eerste indrukken na de eerste ontmoeting liepen uiteen. Sommige deelnemers verwachtten een informele netwerkbijeenkomst, anderen begrepen pas later dat het om een lerende samenwerking ging. Toch werd vrijwel direct de meerwaarde ervaren van het ontmoeten van professionals en betrokkenen die zich inzetten voor armoedebestrijding

Er bestond aanvankelijk onzekerheid over de eigen rol of bijdrage, vooral bij organisaties voor wie armoedebestrijding niet tot de primaire taak behoort. *"Ik vroeg me wel af wat wij als school daadwerkelijk konden bijdragen,"* vertelde een deelnemer.

Gaandeweg werd echter duidelijk dat juist deze uiteenlopende perspectieven de kracht van LWG Handen Ineen vormen.

Mensen die dagelijks dicht bij de leefwereld van mensen in armoede staan, zoals scholen, zijn onmisbaar voor LWG Handen Ineen, omdat zij inzicht hebben in de uitdagingen van deze doelgroep.

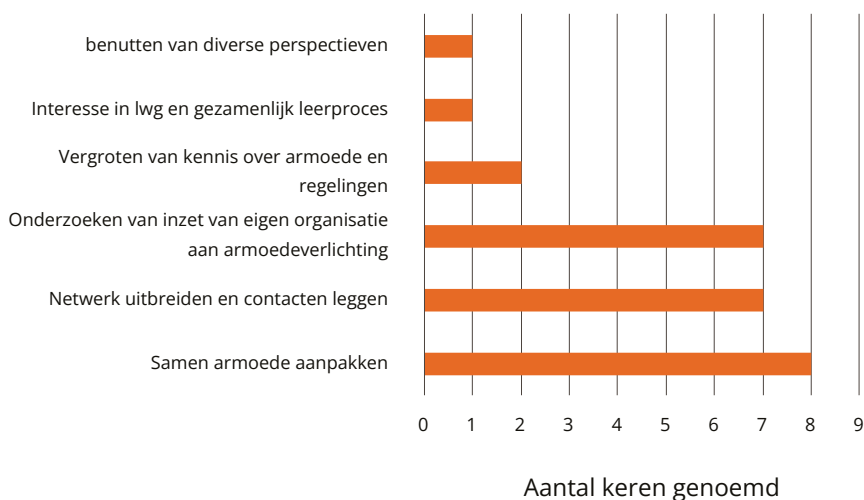

Figuur 2. Verwachtingen en motivatie bij de start van deelname aan LWG Handen Ineen

Sommige deelnemers realiseerden zich pas later dat het traject breder en diepgaander was dan verwacht. Eén deelnemer merkte op: *“Ik had er nog nooit van gehoord... maar ik dacht: het is sowieso goed om te weten wie er allemaal bij armoede betrokken zijn.”* Figuur 2 laat zien dat deelnemers met uiteenlopende verwachtingen van start gingen; sommigen wilden vooral inzicht krijgen in armoede en mogelijke samenwerkingspartners, anderen richtten zich op het leggen van nieuwe contacten of het verkennen van activiteiten in Katwijk. Daarnaast waren er deelnemers met voorkennis, terwijl enkelen aanvankelijk spanning ervoeren vanwege de onbekendheid met een leerwerkgemeenschap.

2.2 Motivatie

Verschillende motieven vormen de basis voor deelname aan LWG Handen Ineen zoals te zien in figuur 3. Zo streven deelnemers ernaar om armoede effectiever te bestrijden door uiteenlopende perspectieven samen te brengen, hun netwerk uit te breiden en de sociale samenhang in de wijk te versterken.

Figuur 3. Motivatie voor deelname aan LWG Handen Ineen

Nieuwsgierigheid en het verkennen van samenwerking speelden ook mee: *"We gingen er eigenlijk blind in. Zo van, nou, we gaan wel kijken hoe die samenwerking is. Baat het niet dan schaadt het niet."*

Nieuwsgierigheid sluit aan bij het concept van intrinsieke motivatie binnen de Self-Determination Theory van Deci en Ryan (1985). Intrinsieke motivatie verwijst naar het verlangen om te leren vanwege de interesse en het plezier dat het oplevert. Deze vorm van motivatie bevordert zelfgestuurd leren en vergroot de betrokkenheid van deelnemers binnen LWG Handen Ineen.

Voor sommige deelnemers was de persoonlijke uitnodiging doorslaggevend: *"Ik vond het sowieso al leuk om anderen die zich bekommerden om hetzelfde te leren kennen."*

Ook speelt persoonlijke betrokkenheid bij armoedebestrijding en de wens om te ontdekken hoe hun eigen organisatie kan bijdragen aan armoedeverlichting een belangrijke rol. *"Het is mooi dat je niet allemaal op eigen houtje bezig bent voor dezelfde doelgroep."* Dit sluit aan bij het concept van *collective impact*, waarin wordt benadrukt dat complexe maatschappelijke vraagstukken, zoals armoede, effectiever kunnen worden aangepakt door een gezamenlijke en gecoördineerde inzet van diverse organisaties (Kania & Kramer, 2011). Deelnemers noemen in de enquête vaak meerdere motieven, waardoor het totaal aantal genoemde motieven hoger ligt dan het aantal deelnemers.

2.3 Commitment

Wat maakt dat mensen betrokken blijven?

Deelnemers geven in de enquête aan dat LWG Handen Ineen een plek is waar ruimte is voor het delen van verhalen, het stellen van vragen en het ontwikkelen van nieuwe ideeën. *"Je kan echt sparren over bepaalde kwesties en aan de hand daarvan acties ondernemen,"* aldus een deelnemer.

Deelnemers voelen zich verantwoordelijk en loyaal

"Je hebt toch afgesproken dat je zou komen, dus dan kom je ook."

"Iedereen blijft komen en zich inzetten, ook al is er geen 'druk'."

"Ik wil er gewoon bij zijn, elke keer weer."

Daarnaast ontstaat er gaandeweg meer verbinding en vertrouwen. In de interviews wordt verdieping gegeven aan de resultaten uit de enquêtes. De deelnemers geven aan dat ze elkaars werkwijzen en kaders beter leren kennen. Dit maakt dat signalen sneller gedeeld worden en organisaties elkaar beter weten te vinden: *"We weten nu makkelijker wie we kunnen benaderen als we signalen zien."* LWG Handen Ineen biedt deelnemers de mogelijkheid om op een laagdrempelige manier betrokken te blijven, zonder directe verplichtingen. Het gedeelde eigenaarschap wordt versterkt door gezamenlijke ervaringen en concrete samenwerkingen. Volgens Meyer en Allen (1991, 1997) bestaat commitment uit drie componenten: affectieve betrokkenheid (emotionele verbondenheid), continuïteitsbetrokkenheid (blijven vanwege de nadelen van vertrek) en normatieve betrokkenheid (gevoel van verplichting). Bij gezamenlijke doelstellingen, zoals de aanpak van armoede en andere maatschappelijke vraagstukken, ontstaat doorgaans voornamelijk affectieve betrokkenheid, doordat deelnemers zich verbonden voelen met het gezamenlijke doel en actief bijdragen aan oplossingen.

- ▶ **Deelnemers voelen zich verantwoordelijk en loyaal**
Gezelligheid, vertrouwen en plezier
- ▶ **"Ik kom met plezier. Uit nieuwsgierigheid naar hoe anderen het aanpakken."**
Deelnemers zijn oprecht geïnteresseerd in elkaars werkwijze en verhalen.
- ▶ **"Mijn drijfveer is naast liefde vooral: omzien naar de ander."**
Er is een sterke morele en sociale motivatie.
- ▶ **"We kijken waar we tijd hebben, niet vanuit moeten maar vanuit willen helpen."**
De betrokkenheid is vrijwillig, maar zeer serieus.
- ▶ **"Ik doe dit omdat ik iets wil betekenen voor anderen zoals ik."**
Deelnemers kwamen vanuit eigen overtuiging en betrokkenheid.
- ▶ **"Het is ook gewoon heel gezellig."**
De bijeenkomsten bieden niet alleen inhoud, maar ook sfeer en ontspanning.
- ▶ **"Leuk om vanuit een ander perspectief met je werk bezig te zijn."**
Het uitwisselen van perspectieven maakt het werk betekenisvoller en leuker.
- ▶ **"Het houdt het werk ook leuk, dat je dit soort dingen tussendoor mag doen."**
De afwisseling draagt bij aan het werkplezier.
- ▶ **"Het is elke keer weer fijn, alsof je thuiskomt."**
Een warme sfeer zorgt voor openheid en onderlinge steun.

Juist door de verschillende perspectieven heeft iedere deelnemer zijn eigen rol in het faciliteren en ondersteunen van activiteiten binnen LWG Handen Ineen. Zij stellen actief middelen beschikbaar, zoals financiële ondersteuning, locaties en mensen, waardoor diverse initiatieven kunnen plaatsvinden. Daarnaast zien sommige deelnemers het als hun taak om ontwikkelingen en signalen die zij in hun werkpraktijk tegenkomen terug te koppelen aan de groep, wat de kennisdeling versterkt. Deelnemers ervaren ook veel voldoening en motivatie door hun deelname; het brengt inspiratie, nieuwe ideeën en een sterk gevoel van gezamenlijke missie met zich mee. Voor sommige organisaties betekent deelname ook een verbetering in hun zichtbaarheid en positionering, waardoor zij beter vindbaar worden binnen de wijk.

2.4 Begeleiding en facilitering van LWG Handen Ineen

De twee begeleiders vanuit Hogeschool Leiden, de onderzoeksgroep Sociale Innovatie en Welzijnswartier, die tevens als deelnemers betrokken zijn, bieden binnen LWG Handen Ineen structuur en toegankelijkheid. Zij worden gezien als de “rode draad” en de “kartrekkers” van het geheel. Hun verbindend vermogen, inhoudelijke kennis en uitnodigende en betrokken stijl zorgen voor ruimte voor inbreng. Terwijl zij tegelijkertijd de focus bewaken zonder overheersend te zijn: *“...geven ruimte aan ieders inbreng zonder de focus te verliezen.”*

De combinatie van praktijk en inhoudelijke kennis wordt als versterkend ervaren: *“fijn om iemand vanuit het de hogeschool én uit de praktijk te hebben”*.

“Jullie zijn de rode draad van de leerwerkgemeenschap”

“Altijd correct en snel”

“Heel toegankelijk en bereikbaar via mail en de app, vragen worden snel beantwoord.”

“Je geeft mensen de ruimte om te vertellen, maar zorgt ook dat het duidelijk en gestructureerd blijft.”

“het is fijn als je weet: deze persoon heeft de leiding, en dat werkt gewoon.”

Tegelijkertijd is er zorg over de continuïteit: “wat als jullie ermee stoppen?” Zonder kartrekkers dreigt het initiatief “stuurloos” te worden. Dit laat zien dat de begeleiding voorwaardenscheppend is voor het functioneren en de continuïteit van de leerwerkgemeenschap, en onderstreept het belang van borging en gedeelde verantwoordelijkheid.

Concluderend is de betrokkenheid bij LWG Handen Ineen ontstaan uit nieuwsgierigheid en persoonlijke motivatie. Deelnemers blijven betrokken omdat ze zich gehoord en verbonden voelen. De samenwerking helpt hen hun werk met mensen in armoedesituaties effectiever en betekenisvoller te maken. Wat begon als een sprong in het diepe, is uitgegroeid tot een gedeeld leerproces waarin vertrouwen, ontmoeting en concrete samenwerking centraal staan. Dit proces versterkt het gezamenlijke besef van morele verantwoordelijkheid en stimuleert een cultuur van openheid en wederzijds respect. De betrokkenheid binnen LWG Handen Ineen is te verklaren vanuit de theory of communities of practice (Wenger, 1998). Deze stelt dat leren ontstaat in sociale verbanden waarin mensen met een gedeelde interesse samenkomen. Door gezamenlijke ervaringen, gedeelde doelen en wederzijds respect groeit betrokkenheid, vertrouwen en een gevoel van collectieve verantwoordelijkheid.

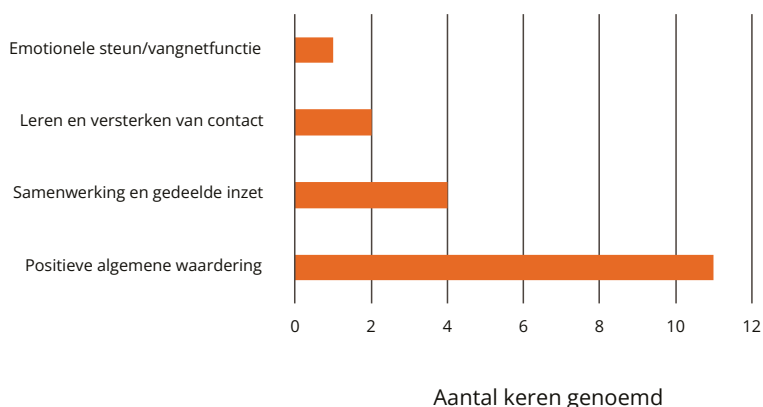

3. Samen leren en werken: perspectieven en werkzame elementen

Dit hoofdstuk verkent hoe samenwerking, diversiteit van perspectieven en maatschappelijke relevantie in de leerwerkgemeenschap samenkomen om gezamenlijk leren en het effectief aanpakken van armoede mogelijk te maken.

3.1 Groepsdynamiek

Uit figuur 4 blijkt dat de sfeer binnen de leerwerkgemeenschap door een ruime meerderheid van de deelnemers als positief en uitnodigend wordt ervaren. Termen als “prettig”, “fijn”, en “super prettig” domineren de reacties. Deze algemene waardering geeft aan dat deelnemers zich op hun gemak voelen in de groep.

Figuur 4. Ervaringen met samenwerking binnen LWG Handen Ineen

Waardering voor elkaar

"Stuk voor stuk mooie mensen."

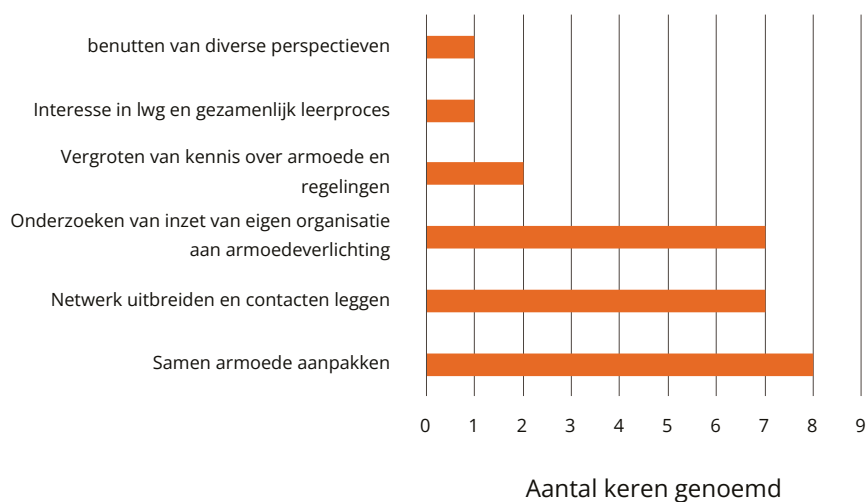
"Eindelijk voel ik me serieus genomen."

Nieuwe deelnemers voelen zich snel welkom, er is aandacht voor gelijkwaardigheid en ruimte voor ieders inbreng.

Daarnaast benoemen deelnemers expliciet het gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking, met uitspraken als *"We doen het echt samen"* en *"Een ieder is bereid bij te dragen"*. Dit duidt op een cultuur van wederkerigheid en collectieve inzet.

Het leerzame karakter van de ontmoetingen, het versterken van de onderlinge contacten en de geboden ruimte voor emotionele steun wordt benadrukt, zoals een deelnemer opmerkte: *"Ik kan er echt m'n ei kwijt... een luisterend oor,"* wat duidt op de veilige en ondersteunende sfeer.

Over de samenstelling van de leerwerkgemeenschap zegt een deelnemer: *"Fijn dat er een vaste kern is waar je op kunt bouwen, en dat er eenmalig mensen aansluiten voor wederzijdse kennismaking, dat is prima."* Tijdens de focusgroep werd dit verder uitgediept. Over de omvang werd gezegd: *"Je wil niet te veel mensen om het informeel te houden, maar ook weer genoeg mensen dat je wel iets kan organiseren."* Daarbij biedt een vaste kern continuïteit, terwijl eenmalige contacten flexibiliteit geven.

Figuur 5. Ruimte voor het uiten van emoties, meningen en gedachten

Figuur 5 laat zien dat de meerderheid van de deelnemers zich veilig en op hun gemak te voelen binnen de leerwerkgemeenschap. In de interviews wordt deze ervaring omschreven als een open en ondersteunende sfeer ("veilig, op mijn gemak"; "ik voel me gehoord"), waarin deelnemers zich vrij voelen om gedachten en emoties te uiten ("heel fijn, een luisterend oor"). Een deelnemer ervaart moeite met contact leggen (*"Ik ben over het algemeen niet zo goed in contact leggen en luister liever naar anderen"*).

Zoals een deelnemer zegt: *"Het is gewoon een veilige plek waar iedereen in alle openheid kan vertellen wat hij wil."* Echter betekent veiligheid ook dat niets zeggen een optie is als dat beter voelt: *"Hij praat liever niet, dus dan moet je dat ook niet doen... als je hem uit zijn comfortzone haalt, komt hij misschien niet meer."* Veiligheid gaat dus over spreken én geaccepteerd worden, ook in stilte. *"Er zijn denk ik altijd ook wel mensen die van nature wat terughoudender zijn en stiller zijn.."*

Openheid wordt verder gestimuleerd doordat ruimte wordt geboden voor ieders inbreng in welke vorm dan ook, ook als (persoonlijke) omstandigheden deelname beperken: *"Ik voel me betrokken, maar ik werk 24 uur en zit gewoon vol. Het lukt me niet altijd om aan activiteiten deel te nemen, ook al wil ik dat wel."*

De combinatie van duidelijke kaders en flexibiliteit wordt als de kracht van LWG Handen Ineen gezien.

Deelnemers ervaren dat er duidelijke verwachtingen en heldere richtlijnen zijn.

Dit ondersteunt inzichten uit onderzoek naar psychologische veiligheid (Van der Loo & Beks, 2020), waarin een klimaat van vertrouwen en vrijmoedigheid essentieel wordt geacht voor open communicatie, samenwerking en gezamenlijk leren. Deze veilige sfeer en open houding vormen daarmee een belangrijke basis voor het met én van elkaar leren. Volgens Putnam (2000) functioneert LWG Handen Ineen hiermee als sociaal kapitaal: netwerken en vertrouwen leveren collectieve voordelen op.

Dit wordt versterkt door het rouleren van ontmoetingslocaties bij de deelnemers zelf, waardoor de groep telkens bij een andere deelnemer van LWG Handen Ineen te gast is. Hierdoor krijgt iedere deelnemer een podium, bepaalt de inhoud van de agenda en wordt zichtbaar dat ieders bijdrage ertoe doet. Het stimuleert openheid, gastvrijheid en gedeelde verantwoordelijkheid: iedereen komt aan de beurt en LWG Handen Ineen wordt gezamenlijk gedragen. Tegelijkertijd wordt de groepsdynamiek versterkt, doordat deelnemers van en met elkaar leren in elkaars context, wat het onderlinge begrip en de uitwisseling van kennis en ervaringen verdiept (Jansen, van der Pas & Tilma, 2020).

3.2 Het met én van elkaar leren

De kracht van LWG Handen Ineen ligt in de verscheidenheid aan kennis en ervaringen van de deelnemers en draagt bij aan wederzijds leren.

Zoals een deelnemer het verwoordt: *"We hebben allemaal andere kennis en ervaringen; door dit uit te wisselen en te bundelen worden we allemaal beter in ons werk."* Naast de reguliere ontmoetingen worden ook informele en aanvullende kennismomenten georganiseerd. Deelnemers geven aan dat het leren wordt verdiept door organisaties te bezoeken, sprekers uit te nodigen, samen cursussen te volgen, lezingen bij te wonen, et. (zie tijdlijn van LWG Handen Ineen). Deze afwisseling houdt de bijeenkomsten interessant en stimuleert niet alleen inhoudelijke uitwisseling, maar ook persoonlijke ontmoeting tussen deelnemers en andere belanghebbende organisaties en betrokkenen.

LWG Handen Ineen wordt gekenmerkt door een gedeelde motivatie om van elkaar te leren. Deelnemers geven aan dat zij bij iedere bijeenkomst nieuwe inzichten opdoen en zich in de loop der tijd ontwikkelen. *"Een deelnemer geeft aan: 'Ik dacht eigenlijk dat het een soort netwerkbijeenkomst was... Maar nu, vier jaar later, denk ik: goh, wat hebben we veel geleerd. In de jaren ga je steeds meer groeien'."*

Een terugkerend thema is het stress-sensitief werken. Meerdere respondenten benoemen dat de training hierover een blijvend effect heeft gehad: zo wordt deze aanpak door sommigen zelfs dagelijks ingezet in gesprekken, waarbij het begrip voor stress en de impact op het brein helpt om mensen met financiële zorgen beter te begeleiden.

Deze manier van leren binnen LWG Handen Ineen ontstaat doordat deelnemers openstaan voor uitwisseling en zich met een nieuwsgierige en betrokken houding verdiepen in elkaars perspectieven op het complexe vraagstuk van armoede: *“Allemaal geïnteresseerd zijn in diegene die voor je staat.”* Deze bevindingen sluiten aan bij theorieën over collectief en sociaal leren dat plaatsvindt en ontstaat in netwerken, communities en sociale interactie (De Laat et al., 2001).

Deelnemers benadrukken dat nieuwe input en uitwisseling essentieel zijn om het leerproces te versterken en stilstand te voorkomen. LWG Handen Ineen wordt zo ervaren als een plek voor groei, inspiratie en kennisdeling die de professionele ontwikkeling ondersteunt.

3.3 Perspectieven binnen LWG Handen Ineen

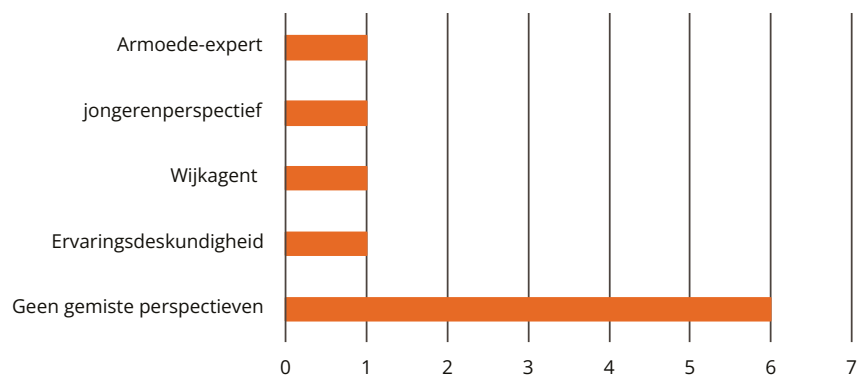
De deelnemers van LWG Handen Ineen streven ernaar alle perspectieven van mensen die in armoede leven te betrekken.

De meerderheid geeft aan dat de juiste perspectieven aanwezig zijn, waarbij zowel de diversiteit van deelnemers, jeugd, ouderen, ervaringsdeskundigen en vrijwilligers, als de mogelijkheid tot eenmalige kennismakingscontacten wordt gewaardeerd. In de interviews wordt aangegeven hoe de perspectieven ervaren worden maar ook welke nog gemist worden.

“Bij de leerwerkgemeenschap heb je te maken met vrijwilligers, maar ook met mensen die betaald worden voor hun werk.” Het leren kennen van verschillende perspectieven versterkt de samenwerking: *“Ik hoorde hoe het wijkteam werkt, dat neem ik echt mee.”*

Deelnemers waarderen deze diversiteit, maar merken ook dat sommige perspectieven nog ontbreken zoals specifieke groepen die in de tabel worden genoemd.

De deelnemers van LWG Handen Ineen erkennen dat nog niet alle perspectieven volledig worden meegenomen zoals die van alleenstaande oudere mannen, jonge moeders en mensen met psychische problemen. Een deelnemer merkt op: *“Vrouwen komen vaak wel naar koffieochtenden, maar mannen moeilijker.”* Ouders met een migratieachtergrond ervaren drempels om te komen door onder andere taalbarrières, ook dit perspectief wordt nog gemist. De presentiebenadering van Baarts (2001) sluit goed aan bij de werkwijze binnen LWG Handen Ineen, waarin luisteren, nabijheid en het opbouwen van persoonlijke relaties centraal staan. Deze benadering ondersteunt het betrekken van diverse perspectieven en het versterken van inclusie. Tegelijkertijd maken de gemiste perspectieven duidelijk dat er nog ruimte is om de aanpak verder te ontwikkelen en inclusiever vorm te geven.

Figuur 6. Gemiste perspectieven binnen LWG Hands Ineen

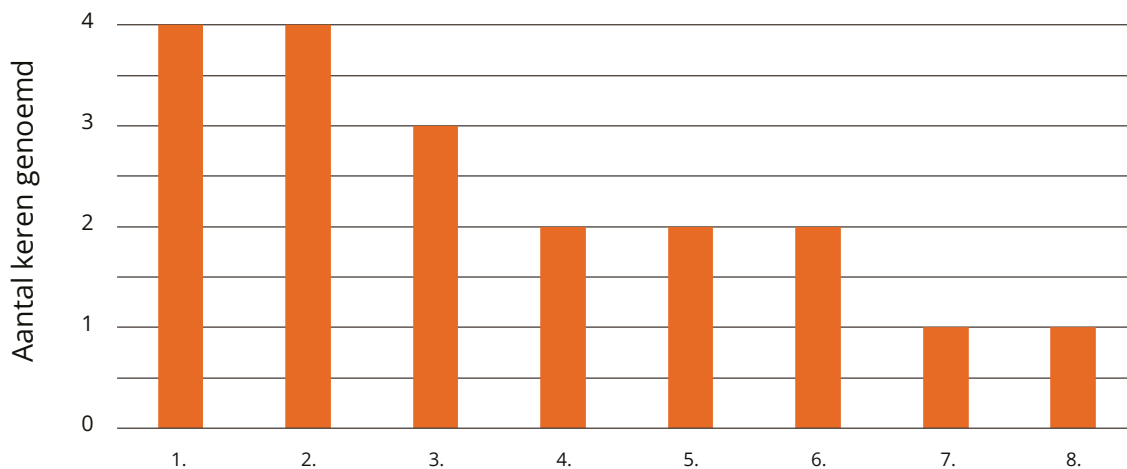
Het spanningsveld tussen inclusie en effectiviteit is zichtbaar in de leerwerkgemeenschap, en ook herkenbaar bij LWG Hands Ineen. Diverse perspectieven kunnen worden betrokken zonder dat de gemeenschap voortdurend hoeft te groeien. Door kleine, doelgroepgerichte initiatieven voor jongeren, laaggeletterden en eenzame ouderen te organiseren, en het gezamenlijk formuleren van (leer)doelen aan het begin van het jaar, blijft de balans tussen inclusie en effectiviteit behouden.

3.4 Van inzicht naar impact

De tijdlijn van LWG Hands Ineen maakt inzichtelijk hoe het onderscheid tussen het leren van deelnemers en het signaleren van behoeften van de doelgroep tegelijkertijd in de praktijk is opgepakt. Bij de start van LWG Hands Ineen werden veel verschillende onderwerpen, activiteiten en groepen genoemd als relevant, wat tot een breed en soms onsystematisch aanbod en agenda leidde. Om dit te structureren besloot de LWG Hands Ineen jaarlijks te focussen op specifieke thema's en doelgroepen, zodat duidelijker kan worden of de activiteiten goed aansluiten bij de behoeften van mensen in armoede en wat de impact is van de geboden ondersteuning.

Aan de kant van de deelnemers werd in kaart gebracht hoe zij wilden leren armoede effectiever aan te pakken, bijvoorbeeld door de (werk)vormen van de ontmoetingen, wijkwandeling en cursussen, waarin kennis en vaardigheden over het signaleren van financiële zorgen, het voeren van gesprekken en het bieden van passende ondersteuning werden ontwikkeld.

Tegelijkertijd zijn de behoeften van mensen in armoede verzameld en vertaald naar concrete activiteiten, zoals kookworkshops, kledingmarkten en gezamenlijke evenementen. Deze activiteiten stellen deelnemers in staat om direct op de gesignaleerde behoeften te reageren, samenwerking te versterken en de maatschappelijke impact op aanpak van armoede te vergroten. Dit werd mogelijk via snelle hulp met de diakenen van de kerk, doorverwijzingen naar Denk aan projecten zoals De Voorraadkast, waarbij mensen die buiten de officiële regelingen vallen ondersteund worden met levensmiddelen, of het organiseren van verbindende activiteiten, zoals middelbare scholieren die basisschoolkinderen helpen bij het maken van surprises of het verzorgen van een gezamenlijke Foute High Tea.

1. Iedereen is enthousiast en bereid om mee te denken en te helpen.
2. Ieder brengt eigen expertise in.
3. Diversiteit in achtergronden, allen betrokken bij Katwijk.
4. Laagdrempelig; iedereen heeft hart voor de zaak.
5. Korte lijnen om hulp te organiseren.
6. Delen van ervaringen.
7. Van elkaar leren en weten bij wie je terecht kan.
8. Groei in het netwerk, steeds meer leermogelijkheden.

Figuur 7. Sterke punten van de samenwerking binnen LWG Handen Ineen

Uit figuur 7 blijkt dat door deze gestructureerde aanpak ontstaat niet alleen een duidelijke verbinding tussen leren en handelen, maar ook een betekenisvolle bijdrage aan het verlichten van de stressvolle situaties die armoede met zich meebrengt. Zo combineren de deelnemers van LWG Handen Ineen professioneel leren, samenwerking en maatschappelijke betrokkenheid, waarbij activiteiten zorgvuldig worden afgestemd op zowel de ontwikkelbehoeften van de deelnemers als de concrete noden van de doelgroep.

De deelnemers van LWG Handen Ineen geven in de interviews aan meer oog te hebben voor de omstandigheden waarin mensen leven, bijvoorbeeld waarom iemand bepaalde hygiëneproducten niet koopt, of wat sociale uitsluiting voor kinderen betekent. *“Wat ik inderdaad meeneem, is eigenlijk constant die bril [...] het sociale isolement van kinderen die niet mee kunnen doen. Dan probeer je natuurlijk altijd mee te denken”* De deelnemers dragen vaker praktische oplossingen aan of creëren ruimte voor maatwerk. Voorbeelden die in interviews worden gegeven, zijn bijdragen aan buskaartjes, inentingen of het organiseren van anonieme ondersteuning. *“We hebben een potje op school om dat te betalen [...] een meisje die had een bepaalde prik niet gehad.” “Ook zie ik gewoon meerdere keren per maand nu dat er een buskaart wordt opgeladen.”*

Het bereiken en betrekken van mensen in armoede blijft een uitdaging. Zoals een deelnemer aangeeft: *“Het is moeilijk om de mensen te bereiken die hulp nodig hebben. Vaak zijn het steeds dezelfde mensen die meedoen, terwijl anderen die wel hulp kunnen gebruiken niet worden bereikt of geen hulp willen.”* Dit sluit aan bij Movisie (2023a), die stelt dat mensen in kwetsbare posities niet vanzelfsprekend participeren, onder meer door schaamte, wantrouwen of eerdere negatieve ervaringen. Voor LWG Handen Ineen blijft dit daarom een belangrijk aandachtspunt.

Het onderzoek laat zien dat Handen Ineen wordt ervaren als een veilige en toegankelijke leerwerkgemeenschap waar ontmoeting, samenwerking en leren centraal staan. Diversiteit, gelijkwaardigheid en een positieve sfeer versterken wederzijds begrip en samenwerking, zowel binnen de groep als met de praktijk. Tegelijkertijd vraagt het spanningsveld tussen inclusie en effectiviteit om gerichte aandacht voor specifieke doelgroepen en hun leefwereld. Handen Ineen laat zien dat een leerwerkgemeenschap niet alleen kennis en inspiratie biedt, maar ook praktische samenwerking en maatschappelijke impact mogelijk maakt.

4. De verbinding tussen onderwijs en LWG Handen Ineen

Binnen LWG Handen Ineen krijgen studenten Social Work van Hogeschool Leiden de gelegenheid om actief deel te nemen aan een leeromgeving waarin onderwijs en praktijk samenkomen. Met hun frisse blik en nieuwsgierigheid brengen zij nieuwe inzichten en energie in de leerwerkgemeenschap

4.1 De rol van studenten social work in LWG Handen Ineen

Studenten Social Work van Hogeschool Leiden worden binnen LWG Handen Ineen als waardevol en positief ervaren: *“Elk jaar weer een frisse wind en nieuwe inzichten.”* Daarnaast krijgen zij ruimte voor eigen initiatieven, zoals het uitvoeren van onderzoek naar specifieke thema's binnen de aanpak van armoede of het (mee) organiseren van activiteiten.

LWG Handen Ineen biedt studenten de kans om praktijkervaring op te doen en het thema armoede in een realistische context te verkennen. Het leerproces is wederkerig: *“Wij kunnen van hen leren, maar zij ook zeker van ons.”* Dit sluit aan bij praktijkgericht leren (Gulikers, 2014) en authentiek leren (Gulikers et al., 2008).

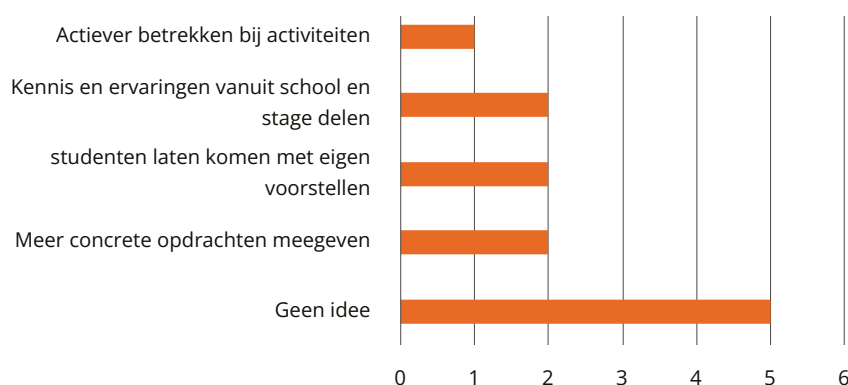
4.2 Grenzen overstijgen in leren (boundary crossing)

Dit perspectief sluit aan bij sociaal en samenwerkend leren, waarbij kennisverwerving plaatsvindt in interactie binnen een gemeenschap (Wenger, 1998; Gulikers & Kester, 2009). Het concept *boundary crossing* (Akkerman & Bakker, 2011) illustreert hoe studenten, opererend op de grens van onderwijs en praktijk, nieuwe perspectieven en innovaties inbrengen, waarmee zij hun professionele ontwikkeling versterken.”

Alle deelnemers van LWG Handen Ineen beschouwen de leerwerkgemeenschap als een geschikte en waardevolle leeromgeving voor studenten. Zij vinden dat studenten hier op een unieke manier praktijkervaring opdoen, diverse doelgroepen leren kennen en hun netwerk in de wijk kunnen uitbreiden. Zoals één deelnemer zegt: *“Waar studenten mensen ontmoeten met uiteenlopende ervaringen, dat verrijkt het leerproces.”*

4.3 Verdieping en betrokkenheid van studenten

Hoewel LWG Handen Ineen wordt gewaardeerd als leerplek, zien deelnemers ook kansen om studenten actiever te betrekken en meer ruimte te geven voor verdieping in thema's zoals armoede, ook buiten de bijeenkomsten. Dit blijkt ook uit figuur 8. Dit versterkt zowel hun leerproces als hun bijdrage aan LWG Handen Ineen en de praktijk. Dit sluit aan bij het concept van *seamless learning* (Jongbloed, 2019), waarbij leren naadloos plaatsvindt tussen onderwijs en praktijk, zonder duidelijke scheiding tussen beide contexten. Door theorie toe te passen in real-life situaties en samen te werken met professionals en doelgroepen, ontstaat verdiepend en betekenisvol leren. Actieve participatie is hierbij essentieel (Kessels, 2013) en mogelijk binnen LWG Handen Ineen.

Figuur 8. Studenten in actie voor Handen Ineen

In de praktijk blijkt dat de relatief korte deelname van studenten hun bijdrage soms beperkt. Daarom is er behoefte aan meer actieve en bewuste participatie, bijvoorbeeld door het uitvoeren van onderzoek, het organiseren van activiteiten of het presenteren van bevindingen. Studenten kunnen hierin verantwoordelijkheid krijgen binnen stages of praktijkopdrachten, waardoor hun betrokkenheid toeneemt. Deze aanpak sluit aan bij *boundary crossing* (Akkerman & Bakker, 2011; Gulikers et al., 2008), waarbij studenten leren door te opereren tussen onderwijs en praktijk, bestaande werkwijzen bevragen en nieuwe ideeën inbrengen. Dit versterkt zowel hun professionele ontwikkeling als de impact van LWG Handen Ineen.

Kortom de samenwerking tussen studenten social work van Hogeschool Leiden en LWG Handen Ineen versterkt onderwijs en praktijk wederzijds. De aanwezigheid van studenten verrijkt LWG Handen Ineen met nieuwe perspectieven en stimuleert innovatie via boundary crossing, maar vraagt om een duidelijke rol en actieve participatie. Door studenten vanaf het begin bewust te betrekken, ruimte te bieden voor initiatief en reflectie, kan de samenwerking uitgroeien tot een structurele en waardevolle component van zowel de opleiding als het sociaal werkveld.

5. Conclusie en Aanbevelingen

In dit onderzoek stond de vraag centraal hoe de activiteiten en het gezamenlijke leerproces binnen de leerwerkgemeenschap *Handen Ineen* zich in de periode 2021–2025 hebben ontwikkeld, en welke betekenis dit heeft voor de aanpak van armoede in de lokale praktijk van gemeente Katwijk?

LWG *Handen Ineen* laat zien hoe samenwerking, gedeeld leren en maatschappelijke betrokkenheid elkaar kunnen versterken in de aanpak van armoede. Wat is gestart vanuit nieuwsgierigheid en individuele motivatie, is uitgegroeid tot een hechte leerwerkgemeenschap waarin deelnemers zich gehoord, verbonden en gestimuleerd voelen. Deelnemers ervaren de setting als veilig en laagdrempelig, wat ruimte biedt om ervaringen te delen, te reflecteren en samen te werken aan concrete initiatieven in de wijk.

Door de diversiteit aan perspectieven, van studenten, professionals, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen, uit verschillende domeinen welzijn, zorg, onderwijs, religieuze gemeenschappen, ontstaat een leerklimaat waarin sociale en professionele grenzen vervagen en nieuwe verbindingen worden gelegd. Dit vergroot niet alleen de vaardigheden van de deelnemers in de praktijk, maar versterkt ook het onderlinge vertrouwen en het besef dat iedereen samen verantwoordelijk is. Theorieën zoals *Een praktijkgemeenschap als leeromgeving: betekenisvol leren en ontwikkelen* (Wenger, 2008), sociaal leren (De Laat et al., 2001) en netwerklernen onderstrepen hoe deze interacties bijdragen aan duurzame kennisontwikkeling en innovatie in de praktijk.

LWG *Handen Ineen* wordt breed ervaren als effectief, relevant en waardevol. Ze draagt bij aan een beter begrip van armoede, het versterken van netwerken en het realiseren van tastbare activiteiten zoals op de tijdlijn van LWG *Handen Ineen* te zien is.

Tegelijkertijd is er erkenning voor de punten van aandacht: het bereiken van ondervertegenwoordigde doelgroepen, het versterken van eigenaarschap onder deelnemers en het waarborgen van continuïteit.

Ook de samenwerking met het onderwijs laat zien dat praktijk en opleiding elkaar kunnen versterken. Studenten brengen frisse perspectieven en nieuwe ideeën in, en het is belangrijk dat zij actief de kansen grijpen die er zijn en dat hun rol duidelijk wordt begeleid, zodat hun bijdrage volledig benut wordt. Voor de toekomst liggen er kansen in het verder structureren van activiteiten, het versterken van onze zichtbaarheid en het gericht betrekken van ervaringsdeskundigen; door hun inbreng sluiten we beter aan bij de behoeften van mensen in armoedesituaties.

Kortom, LWG Handen Ineen laat zien hoe gedeeld leren en samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken zoals de aanpak van armoede niet alleen mogelijk, maar ook krachtig en betekenisvol is. Door te blijven investeren in verbinding, diversiteit en reflectie kan LWG Handen Ineen haar impact vergroten. Deelnemers die armoedesignalen opmerken en bespreekbaar maken, dragen zo actief bij aan de aanpak van armoede in Katwijk.

Op basis van de conclusies worden concrete aanbevelingen gedaan voor LWG Handen Ineen en voor het opzetten van nieuwe vormen van lerende praktijken.

Profileren en positioneren

Vergroot de zichtbaarheid en herkenbaarheid van LWG Handen Ineen door duidelijke communicatiemiddelen te ontwikkelen, zoals een website of nieuwsbrief. Zorg dat informatie over het doel, de werkwijze en contactmogelijkheden helder en toegankelijk is. Zo wordt de gemeenschap beter vindbaar voor mensen die in armoede ondersteuning nodig hebben en voor andere betrokkenen die een bijdrage willen leveren aan de aanpak van armoede.

Breed perspectief en ervaringskennis versterken

Om LWG Handen Ineen effectiever te maken, is het belangrijk om de perspectieven van alle financieel kwetsbare groepen te betrekken, zoals ouderen, mensen met een migratieachtergrond, mensen met taalbarrières, zzp'ers, jongeren en mensen met psychosociale uitdagingen. Dit kan bijvoorbeeld via samenwerking met organisaties en sleutelfiguren die deze groepen al bereiken.

Zet daarnaast ervaringsdeskundigen actief in. Hun kennis en inzichten helpen oplossingen te ontwikkelen die recht doen aan alle perspectieven en aansluiten bij de leefwereld van de mensen om wie het gaat én bij de praktijk (Movisie, 2022). Zo wordt de aanpak van armoede zowel effectiever als gedragen door de gemeenschap zelf.

Om het leerproces binnen de gemeenschap te verdiepen en alle groepen beter te bereiken, is het nuttig bijeenkomsten te organiseren rond specifieke thema's, zoals schulden, eenzaamheid door armoede of jeugdarmoede. Dit vergroot de inhoudelijke opbrengst, versterkt het collectieve leerproces en de gezamenlijke kennisontwikkeling. Het werken met een jaaragenda met vaste thema's en bijeenkomsten ondersteunt de planning, biedt overzicht en maakt het makkelijker om de impact van activiteiten te monitoren.

Begeleiding van LWG Handen Ineen

Daarnaast kan het breder verdelen van organisatorische taken binnen de groep de afhankelijkheid van enkele sleutelfiguren verminderen en het gedeelde eigenaarschap van LWG Handen Ineen versterken. Door thematische verdieping te combineren met een duidelijke structuur en gedeelde verantwoordelijkheden ontstaat een omgeving waarin leren, participatie en inclusie optimaal kunnen plaatsvinden.

Onderwijs, praktijk en onderzoek verbinden

Versterk de samenwerking tussen onderwijs, praktijk en onderzoek door studenten meer structureel te betrekken bij projecten en activiteiten binnen LWG Handen Ineen. Studenten leren hierbij door actief mee te doen en praktijkervaring op te doen, terwijl onderzoekers het geheel bestuderen om inzichten te genereren die ook voor andere gemeenten en organisaties bruikbaar zijn. Zo ontstaat een wisselwerking waarbij leren, praktijk en kennisdeling elkaar versterken.

Monitoring en reflectie op impact

Breng systematisch in kaart wat LWG Handen Ineen bereikt, bijvoorbeeld door het bijhouden van activiteiten, deelnemersaantallen en resultaten in de wijk. Plan regelmatig momenten van reflectie om te bespreken wat goed gaat, welke effecten zichtbaar zijn bij deelnemers en waar verbeteringen mogelijk zijn. Dit maakt de impact concreet, helpt focus te houden en laat successen zien. Hoewel duurzame armoedebestrijding als *“te complex”* wordt gezien, benadrukken deelnemers dat de gemeenschap wél verlichting kan bieden: *“Armoede is zo ingewikkeld... Maar we kunnen zeker bijdragen aan verbetering en verlichting.”*

De verhalen achter **Leerwerkgemeenschap De Koestal**

2023-2024

2024-2025

De gezichten achter **Leerwerkgemeenschap De Koestal**

Erik Hazenoot

Directeur Vakcollege Rijnmond

"Een netwerkbijeenkomst is vaak een verzameling partijen die hetzelfde doel nastreven, maar niet echt samenwerken. Wat wij doen is anders: het gaat om het met elkaar doen, samen aan iets bouwen. Dat betekent dat mensen vanuit verschillende organisaties echt de handen ineenslaan, ook buiten hun eigen werkterrein. Zoals iemand van Dunavie die helpt met pepernoten bakken, of een schoolmedewerker die meedoet met speelgoedinzameling in de vakantie; dat is echte gemeenschap.

Je bemoeit je niet alleen met je eigen taken, maar je draagt bij aan het welzijn van de hele gemeenschap."

Esther Glasbergen

Intern begeleider IKC De Duinroos

"Doordat we elkaar kennen en een gezicht bij de verschillende organisaties hebben, wordt het makkelijker om gezinnen door te verwijzen naar passende hulp, zoals Plangroep of Grip op de Knip.

Je hebt meer inzicht in wat er mogelijk is en kunt sneller even bellen of mailen. Die lijntjes zijn zo gelegd.

Door de samenwerking bereiken we ook mensen die anders misschien buiten beeld blijven."

Ariënné Verhoef

Ouderenadviseur Sociaal Wijktem Katwijk

"Soms voelt het een beetje als liefdadigheid... dat je mensen extra liefde en aandacht wilt geven, gewoon omdat het om een kwetsbare doelgroep gaat. Daar willen we allemaal iets extra's voor betekenen. Dat heb ik trouwens ook bij ouderen – dan wil ik ook net dat beetje meer doen. En ja, de leerwerkgemeenschap, dat kost soms best wat tijd, maar als ik er ben geweest, vind ik het altijd waardevol."

Adriëtte Scheurwater

Wijkverpleegkundige Curadomi Thuiszorg

Het mooie is dat wij bij mensen achter de voordeur komen en daardoor echt zien hoe het met iemand gaat. Soms overlapt dat met de werkwijze van Dunavie:zij komt ook bij mensen thuis omdat ze daar huren. In een gesprek hebben we gedeeld: waar letten jullie op en waar letten wij op? Zij vertelde bijvoorbeeld dat ze, voordat ze aanbelt, altijd even kijkt of de brievenbus vol zit. Dat kan een signaal zijn van armoede of schulden. Toen dacht ik: ja, dat is eigenlijk iets wat ik ook kan doen. Je ziet zoveel aan kleine dingen: de staat van het huis, of mensen zichzelf verzorgen, of er nog structuur in het dagelijks leven is. Dat soort signalen zeggen vaak meer dan wat iemand vertelt. We proberen dan niet alleen te signaleren, maar ook te helpen waar dat kan".

René Mulder

Diaken Ontmoetingskerk

"Het verhaal van Co Viele sprak me enorm aan. Ik had meteen zoveel respect voor haar – hoe ze zich openstelde en vertelde wat ze allemaal doet. En dan zag ik ineens op Facebook dat iemand voor knakworsten de haven in sprong... wie doet dat? Nou, dat was dus Co. Zo'n bevlogen inzet raakt je echt, en dat maakt de leerwerkgemeenschap bijzonder: mensen die zó betrokken zijn."

Patricia van Hilten

Incassomedewerker Dunavie

"Wat ik zo mooi vind, is dat we het écht samen doen. Iedereen heeft z'n eigen ding, maar vaak weten we niet precies wat de ander doet. Soms overlappen we, soms vullen we elkaar juist perfect aan.

Ik ga altijd met plezier naar de ontmoetingen, gedreven door mijn nieuwsgierigheid: wie ontmoet iedereen, waar lopen ze tegenaan, wat doen ze precies?

Los van de inhoud is het ook gewoon gezellig. Ik leer altijd iets nieuws en vind het inspirerend om te horen wat anderen doen.

Wat dit netwerk anders maakt dan andere? Het is onze intrinsieke motivatie. Hier is geen strijd vanwege verschillende belangen, maar een oprechte samenwerking waar iedereen elkaar steunt."

Arie Hortensius

Diaken Ontmoetingskerk

"In de kerk gaat het natuurlijk om het zielenheil van mensen. Maar net zo goed om omzien naar elkaar. Gewoon vragen: 'Gaat het goed met je?' Die taak hebben we allemaal, iedere kerkganger. We zijn er niet alleen voor het geestelijke, maar ook voor het dagelijkse. Voor elkaar.

De leerwerkgemeenschap helpt ons juist om dat omzien concreet te maken, samen met anderen in de praktijk."

Hellen Heemskerk

Jeugdverpleegkundige Voortgezet onderwijs.

"Iets kleins kan een groot verschil maken"

Vanuit de Jeugdgezondheidszorg heb ik veel contacten met jongeren en hun ouders.

Ik vind het superfijn dat ik een bijdrage kan leveren aan de LWG Handen ineen. Verschillende professionals bespreken samen vraagstukken en samen leren we van elkaar.

Ik hoop dat we in de toekomst samen nog meer kunnen signaleren en laagdrempelig vlot hulp of begeleiding in kunnen zetten. De bijeenkomsten zijn nuttig, leerzaam, maar ook gezellig.

Sanne Alblas

Wijkwerker bij Welzijnswartier

"Omdat ik al lijntjes had liggen, kon ik gewoon een berichtje sturen: 'Hé, ik zit met een probleem. Is jullie kerk toevallig vrij op woensdagochtend?' En het was zó geregeld. Terwijl ik bij andere plekken niet eens reactie kreeg, of een mail moest sturen waar dan niks op kwam. Maar hier werd meteen gezegd: 'Wil je morgen al? Dan ga ik nú voor je rennen.' Dat vertrouwen maakt het verschil. Zelfs de koster durfde gewoon de sleutel af te geven: 'Gooi maar weer door de brievenbus als je klaar bent.' Zoveel vertrouwen, ook al kennen we elkaar niet persoonlijk, 'gewoon' omdat we elkaar via HandenIneen kennen".

"Wat voor mij ook nieuw was om te leren, is hoe belangrijk stress-sensitief werken is. Naast financiële problemen blijkt stress vaak een nog groter probleem te zijn voor mensen die in armoede leven. Het tast je lichaam aan en beïnvloed je helder denken en het kan iedereen overkomen."

Lydia van der Plas

Maatschappelijk werker bij Broodnodig

"De leerwerkgemeenschap is echt persoonlijk. Daar praten we niet over mensen, maar met mensen. Het is ongedwongen, zonder vakjargon—gewoon down to earth. Iedereen die meedoet heeft hart voor de zaak en wil doorpakken. Soms zakt het weer even weg, maar dan komt er een activiteit en zie je mensen opstaan, initiatief nemen, zoals met de kookworkshops. Dát maakt deze samenwerking zo krachtig."

Co Viele

Initiatiefnemer van De Voorraadkast

"De leerwerkgemeenschap is voor mij een denktank met handen en hoofden. We zitten niet de hele dag te praten over wat we zouden moeten doen, maar we denken samen na over wat ieder vanuit zijn eigen plek kan bijdragen aan het bestrijden van armoede. Soms ontstaan daar mooie initiatieven uit, zoals een kledinginzameling of een actie op Koningsdag; dat zijn de krenten in de pap. Je hoeft niet altijd iets groots te bereiken; het gaat erom dat we van elkaar leren en elkaar kunnen opvangen als het nodig is. Voor mij is het ook een soort vangnet, een plek waar je weet dat er mensen zijn die met je meedenken en helpen waar ze kunnen."

Milou Boogaard

Sociaal professional bij JES Rijnland

"Het maakt echt een verschil om mensen in hun eigen werkomgeving te zien. Zoals toen we bij de gemeente een rondleiding kregen en duidelijk werd hoe de ondersteuning voor mensen concreet geregeld wordt. Dat blijft beter hangen dan alleen erover horen.

In gezinnen waar armoede speelt, ervaren ouders en kinderen veel stress door het dagelijkse regel van school, eten, zwemles en andere verplichtingen. Vaak is er daardoor nauwelijks ruimte om hier bewust aandacht aan te besteden, laat staan extra bijkomstigheden.

In zulke situaties probeer ik met mijn werk dat ene moment in de week te bieden dat helpt om stress te verlichten en even ruimte te creëren voor het gezin en plezier. Elke stap richting meer rust en geluk is belangrijk."

Fatima Touzani

Docent-onderzoeker, Onderzoeksgroep Sociale Innovatie, Hogeschool Leiden

"Ik ben zeer vereerd dat ik vanuit Werkplaats Sociaal Domein het initiatief mocht nemen voor wat nu de leerwerkgemeenschap Handen ineen is, en dat ik hier als deelnemer aan mag meedoen.

Een groep deelnemers met een hoog moreel kompas, gedreven om iets te betekenen voor mensen die financieel kwetsbaar zijn. Wat ik heb geleerd, is dat het streven van een leerwerkgemeenschap niet moet zijn dat iedereen op dezelfde manier bijdraagt, maar dat we ieders bijdrage en expertise omarmen. Het insluiten van iedereen, in welke vorm dan ook, draagt bij aan het gezamenlijke doel: de aanpak van armoede. Dit is iets wat ik elke lerende praktijk gun, ongeacht het complexe probleem waar ze zich mee bezighouden."

6. Met dank aan

Dit onderzoek en deze publicatie konden tot stand komen dankzij subsidie van VWS.

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar alle deelnemers van de LWG Handen Ineen voor hun betrokkenheid bij de ontmoetingen en activiteiten, waarin met en van elkaar werd geleerd. Zonder hun openheid, inzet en bijdrage aan dit onderzoek door het delen van ervaringen en opbrengsten, was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Samenwerkingspartners

De Voorraadkast Katwijk, Vakcollege Rijnmond, De Ontmoetingskerk, Curadomi Thuiszorg, Jes Rijnland, IKC De Duinroos, Dunavie, Welzijnswartier, Hecht GGD Hollands Midden, Sociaal wijkteam; Formulierenbrigade, Team Broodnodig en Ouderenadviseur.

Literatuurlijst

Akkerman, S. F., & Bruining, E. (2016). Boundary crossing: grenzen bieden kansen. *Utrecht Leert*. Geraadpleegd van Utrecht Leert

Baarda, D. B., Bakker, E., Fischer, T. F. C., Julsing, M., Peters, V. A. M., van der Velden, T., & de Goede, M. P. M. (2018). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers.

Baart, A. (2001). *Een theorie van de presentie*. Utrecht: Lemma.

De Laat, M., Simons, R.-J., Poell, R. F., & van der Krogt, F. J. (2001). *Op weg naar een professionele leergemeenschap* (pp. 71–72).

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Springer Science & Business Media.

Gulikers, J. T. M., & Oonk, C. (2016). *Het waarderen van leren met partijen buiten de school*. Wageningen University & Research.

Jansen, E., van der Pas, S., & Tilma, I. (2020). Sociaal transformeren kan alleen lerend. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 29(7), 18–24. <https://doi.org/10.18352/jsi.673>

Jongbloed, B. (2019). *Seamless Learning in Praktijkgericht Onderwijs*. Lectoraat Beroepsonderwijs, Hogeschool van Amsterdam. Geraadpleegd van [HvA.nl](https://hva.nl)

Kania, J., & Kramer, M. (2011). Collective impact. *Stanford Social Innovation Review*, 9(1), 36–41.

Kessels, J. (2013). *Kennis en Leren in de Praktijk*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.

Kessels, J. (2001). *Leren en veranderen in organisaties: De kunst van het reflectief interveniëren*. Academic Service.

Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1997). *Commitment in the workplace: Theory, research, and application*. Sage Publications.

Movisie. (2022). *Ervaringskennis als belangrijke bron voor hulpverleners en beleidsmedewerkers*.

Movisie. (2023a). *Kwetsbare vrijwilligers: Meedoen gaat niet vanzelf*. Geraadpleegd op 2 juli 2025, van <https://www.movisie.nl/artikel/kwetsbare-vrijwilligers-meedoen-gaat-niet-vanzelf>

Movisie. (2023b). *Minder eenzaam, meer meedoen – Samen werken aan contact*. Geraadpleegd op 2 juli 2025, van <https://digitalepublicaties.movisie.nl/movisies-september-2023/minder-eenzaam-meer-meedoen>

Movisie. (2023). *Wat werkt bij de aanpak van armoede*. Movisie. <https://www.movisie.nl>

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Van der Loo, H., & Beks, J. (2020). *Psychologische veiligheid: Zo vorm je vrijmoedige teams*. Boom.

Wenger, E. (2008). *Een praktijkgemeenschap als leeromgeving: betekenisvol leren en ontwikkelen*. Koninklijke Van Gorcum. (Origineel werk gepubliceerd in 1998)

